

Prekentekest: Luk 18,9-14

Jesus fortalte en annen lignelse til noen som stolte på at alt stod rett til med dem, og så ned på andre: To menn gikk opp til templet for å be. Den ene var fariseer og den andre tollere. Fariseeren stilte seg opp og bad slik: "Gud, jeg takker deg for at jeg ikke er som andre mennesker, som snyter, gjør urett og bryter ekteskapet, eller som den tolleren der. Jeg faster to ganger i uken og gir tiende av alt jeg tjener." Tolleren stod langt nede og ville ikke engang løfte blikket mot himmelen, men slo seg for brystet og sa: "Gud, vær meg synde nådig!" Jeg sier dere: Tolleren gikk hjem rettferdig for Gud, den andre ikke. For den som setter seg selv høyt, skal settes lavt, og den som setter seg selv lavt, skal settes høyt.

Slik lyder Herrens ord.

I dag møter vi fariseeren og tolleren i templet. Begge var medlemmer av samme menighet. Den ene hørte med til menighetens kjerne. Den andre mer på avstand. Den ene ble sett opp til, og det var ikke rart; han var en slik som levde og åndet for menigheten og Gud. Han var et forbilde for andre gjennom det han gjorde og livet han levde.

Den andre følte det var en terskel, et utoverstigelig hinder fram til han som stod der framme og bad, og fram til de andre aktive i menigheten. I andres øyne var han en sviker, lik enhver som jobber i okkupasjonsmaktens tjeneste og dertil er litt korrumpert i det små. Han var tollere for den romerske stat. De vel ansette kunne ikke fordra tollere, like lite som en under krigen kunne tåle folk som tjente penger på tyskernes okkupasjon. Begge de to mennene i templet visste utmerket godt om sin plass og posisjon blant mennesker og menighet.

Enten vi liker det eller ikke, vi har alle en tendens til å rangere, bevisst eller ubevisst å plassere hverandre etter en målestokk, god – dårlig, ser opp til – ser ikke opp til, en god kristen – mindre god og mindre kristen. Målestokken gir seg selv ut fra hva vi definerer som godt og rett, ønskelig, vellykket, osv. Målestokker trenger vi for å ha noe å se oss selv i forhold til, og for å ha noe å strekke oss mot. Forhåpentligvis måler vi oss i forhold til gode idealer.

Derimot trenger vi ikke å måle hverandre, og enda mindre å se ned på andre. Fariseeren i templet levde uklanderlig, og han takket Gud for at han var bedre enn de fleste, og det var han. I utgangspunktet er det ikke noe galt i å takke Gud, tvert imot. Det er nok av dem som selv tar æren for alt som går bra i livet, og klager på andre når noe går dårlig. Å gi Gud æren for det som går bra kan ofte vitne om en ydmyk holdning. Men fariseeren var verken ydmyk eller beskjeden, men svært stolt over sin egen fortreffelighet.

Fariseeren så ned på tolleren. Selv bad han en selvsikker bønn. I bakgrunnen hørte han tolleren mumle noen ord fra liturgien før han gikk ut av templet. Hver for seg representerte de to måter å nærme seg Gud på.

Her har vi to søyler. **(søylediagram)** Dette er et søylediagram. Den ene søylen er fariseeren. Den andre er tolleren. Tollerens søyle er lav. Han har skåret lavt i de fleste disipliner. Han får ikke mange poeng for å ha holdt budene, for sin innsats i menigheten, for å hjelpe sin neste. Hans søylediagram er lavt. Annerledes er det med fariseeren. Han skårer høyt på det meste, og det er bra. Hvordan ville det gått uten disse som stiller opp i menighetsråd og utvalg, hvordan skulle det gå hvis ingen viste seg som forbilder? Det er viktig hvordan vi lever. Derfor har Gud gitt oss bud og formaninger i Bibelen. Budene forplikter oss også i dag. I forhold til anseelse var fariseeren et forbilde og tolleren helt nederst.

For mange kan menigheten se ut som en samling av slike søyler; noen høye, noen lavere. Vi danner oss bilder av hverandre og av oss selv fra siden i ulike høyder. Det er vårt perspektiv, det horisontale. Da Jesus fortalte om fariseeren og tolleren ville han vise at Guds perspektiv er et annet. Gud ser ovenifra, det vertikale perspektivet. Har dere sett hvordan slike søylediagram ser ut ovenfra? **(To sirkler)** Ovenfra ser søylene ut som to sirkler. Fra Guds perspektiv blir vi alle overraskende like; en samling sirkler. Gud lar seg ikke imponere av alt det som er så lett synlig fra siden. Han vet at skulle vårt forhold til Gud bygge på det vi kunne utrette av godhet, kjærlighet og gode gjerninger, da ville kontakten for evig og alltid være brutt. Ingen av oss strekker til i forhold til Guds krav, verken tollere, fariseere, prester eller andre kirkegjengere.

Likevel, en av de to i templet gikk hjem rettferdig for Gud. Den andre gikk hjem skyldig for Gud. Til alles store forbauselse skulle det vise seg at den skyldige var fariseeren. Hans argumenter om at han ikke var verre, men snarere bedre enn andre var ikke nok. Over for Gud var han skyldig i brudd på Guds lov, til tross for at han var langt mer tro mot budene enn de fleste.

Tolleren på sin side slo seg for brystet, leste vi. Det var ikke for å rope ut et selvsikkert tarsanbrøl. Nei, tolleren kjente nok det gjorde vondt i brystet som når en kjenner på dårlig samvittighet. Tolleren bad en enkel bønn, den samme som vi startet denne gudstjenesten med å be: "Gud vær meg synde nådig", eller med ordene fra liturgien, slik vi sier det: "Se i nåde til meg, syndige menneske." Hans bønn ble besvart med et ja. Gud møtte ham med nåde. Der og da ble han rettferdig for Gud.

For mange kan dette virke altfor lettvint og enkelt. Tolleren hadde ikke løftet en finger for å bli rettferdig for Gud, mens fariseeren som vi kan tenke oss hadde slitt hele sitt liv, ble fordømt. Kan virkelig Gud som er rettferdig gjøre noe som virker så urettferdig? I tiden før reformasjonen, i middelalderen, kunne man ikke forstå annet enn et nei. Gud er rettferdig når han straffer syndere, slik er Guds rettferdighet, punktum. Ut fra denne tanken ville tolleren stille langt svakere enn fariseeren. Men så en dag i 1514 satt Martin Luther i sitt tårnværelse i Wittenberg i Tyskland. Han leste Rom 1,16-17. Der står det at

evangeliet er Guds kraft til frelse for alle som tror, og at i evangeliet åpenbares Guds rettferdighet av tro og til tro.

I en bok om Martin Luther skriver Fredrik Nohl om det som da skjedde: "Luther gjorde en pause.

– Vent et øyeblikk, sa han til seg selv. Hva mener Paulus når han taler om Guds rettferdighet? Og hvordan blir et menneske rettferdig for Gud? Jo, jeg vet det! Gud viser sin rettferdighet ved å straffe syndere hver gang de gjør noe galt. Og den eneste måte et menneske kan bli rettferdig overfor Gud på, er å gjøre det Gud vil at vi skal gjøre. Men det kan heller ikke være riktig, sa Luther til seg selv.

– Paulus skriver at et menneske er rettferdiggjort ved tro, ved tro på noe som Gud har gjort for ham. Vel, hva har så Gud gjort for at menneskene skulle bli rettferdiggjort eller hellige? Paulus skriver at evangeliet er en kraft som frelser ... og evangeliet forteller meg om Jesus Kristus. Jesus oppfylte loven til punkt og prikke, og likevel ble han straffet på korset. Men hvorfor? Fordi han hadde gjort noe galt? Nei, fordi jeg hadde gjort det. Nå øyner jeg svaret! sa Luther til seg selv. Gud straffet Jesus i mitt sted, den samme Jesus hadde holdt Guds lov. Guds rettferdighet er altså den rettferdighet som Gud gir oss ved troen. Da følte jeg meg som født på nytt, sa Luther. Det var som om han kunne gå gjennom åpne porter inn i Paradiset."

Luther gjenoppdaget evangeliet. Da tolleren i templet bad om nåde, kunne han få nåde fordi det var en som var villig til å ta straffen i tollerens sted. Vi kan legge merke til at Jesu fortelling om fariseeren og tolleren får preg av et rettsoppgjør. Kanskje litt rart etter som de kom for å be. Men for at vi skal forstå hva som skjedde, er det en rettsal vi må tenke oss at vi er til stede i. Dommeren er Gud Fader. På tiltalebenken sitter tolleren og ber om nåde. Saken er klar; tiltalte er skyldig. Den rettferdige dommeren krever at straffen skal soves. Da er det Jesus stiller seg foran sin Far og sier: Han bad om nåde og har fått nåde. Jeg har gitt ham min rettferdighet, mitt syndfrie liv, og hans synd har jeg sonet på korset. Tolleren gikk hjem rettferdig for Gud.

Annerledes var det for fariseeren. Han gav ikke slipp på sin egenrettferdighet. Derfor tok han aldri imot tilbudet om å bli tilregnet Jesu rettferdighet. Han ville svare for sitt eget liv og ble dømt skyldig. **(Ikke tilgitt og tilgitt)**

Også vi er til stede i Guds hus, og Gud er til stede og møter oss i dag. Den som ber Gud om nåde, møter han med en utstrakt hånd. Gud rekker oss evangeliet i Gudsordet som nå er blitt forkynt, i dåpen som snart skal finne sted, og vi rekkes det i nattverden, som er det offeret Jesus gav på korset, til stede i brødet og vinen.

Hvordan du og jeg møter Gud på det oppriktige planet er det avgjørende. Hver gudstjeneste begynner vi, som allerede nevnt, med å bøye oss for Gud og bekjenne våre synder. Vi følger tollerens eksempel. Så synger vi vårt Kyrie

eleison og ber Gud Fader miskunne seg, vise mildhet og nåde. Jesus har selv gitt oss tolleren som eksempel. Tolleren la hele seg selv og livet sitt inn i bønnen om nåde. La tollernes bønn også være din bønn. Da er nattverdbordet dekket for deg i dag.

Ære være Faderen og Sønnen og Den Hellige Ånd, som var og er og blir én sann Gud fra evighet og til evighet.

Søylediagram

